

Palvelujen myöntämisen perusteet: Vammaispalvelulain (675/2023) soveltamisohje sekä erityishuollon myöntämisperusteet 1.1.2025 alkaen

Työikäisten ja ikääntyneiden lautakunta 23.10.2024 § 83

Valmistelija palvelupäällikkö Elina Hienola p. 050 331 2737
johtava sosiaalityöntekijä Nita Partio p. 050 464 3068

Selostus asiasta

Yleistä

Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden tavoitteena on toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä; tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut. Kyseisiä palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä ja sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla.

Yhteys strategiaan

Vammaispalveluissa toimintaa ohjaa tavoite järjestää asiakkaiden tarvitsemat palvelut sujuvasti, oikea-aikaisesti ja asiakaslähtöisesti Keski-Suomen hyvinvointialuestrategian mukaisesti. Palveluilla pyritään vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta ja aktiivisuutta. Palveluketjun sujuvuuteen kiinnitetään huomiota ja palveluita sovitetaan yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi. Vammaispalveluiden palvelutarpeen arvioinnissa, päätösten tekemisessä ja palveluiden toteuttamisessa noudatetaan monialaisen yhteistyön (SHL 41 §) periaatteita. Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden.

Lainsäädäntö

Vammaispalvelulainsäädäntö muuttuu 1.1.2025 alkaen. 1.1.2025 jälkeen saapuneita hakemuksia käsitellään 1.1.2025 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti. Vammaisena henkilönä pidetään vammaispalvelulain 2 §:n mukaisesti sellaista henkilöä, jolla on 1) vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä pitkäaikainen tai pysyvä toimintarajoite; 2) vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa; ja 3) itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä tämän lain mukaisia palveluita.

Mikäli hallituksen esitys vammaispalvelulain soveltamisalan muutoksesta eduskunnassa päätetään, sovelletaan Vammaispalvelulakia erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitettut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä. Sen lisäksi mitä 1 momentissa

säädetään, vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi laaditaan asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaa tarkistetaan, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen aloitetaan viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö tai hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä vammaispalveluun palvelujen saamiseksi. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset tehdään ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Suurin osa vammaispalveluiden tarpeessa olevien henkilöiden palveluista järjestyy ensisijaisen lainsäädännön eli perusopetuslain, varhaiskasvatuslain, terveydenhuoltolain tai muun lain nojalla. Erytishuoltolain (519/1977) nojalla ei järjestetä palveluita, mutta se sisältää edelleen säännökset itsemääräämisoikeuden vahvistamista (42 §), erityishuollossa tapahtuvaa rajoittamistoimenpiteiden käyttöä (42 f-q §) ja tahdosta riippumattoman erityishuollon järjestämistä koskien (32-33 §; 37-39 §).

Nykytilankuvaus

Soveltamisohjeen muutoksilla on vaikutuksia talouteen uuden vammaispalvelulain myötä myönnettävien uusien palveluiden osalta. Keski-Suomen hyvinvointialueella on arvioitu uuden vammaispalvelulain myötä tulevien uusien palveluiden kustannuksiksi vuodelle 2025 yhteensä 2,15 milj. euroa, joista osan on suunniteltu kohdentuvan ostopalveluihin ja osan omaan tuotantoon.

Esitetyt muutokset liikkumisen tukeen lisää asiakkaille jouston mahdollisuutta omien matkojen hallintaan.

Hyvinvointialueella on käytössä asiakkaiden toimintakyvyn, hoidon ja palveluiden tarpeen arviointiin RAI-järjestelmä. Vammaispalveluiden sosiaalityössä tai palveluohjauksessa RAI-arviointia ei ole laajasti otettu käyttöön. RAI-arviointia on pilotoitu vammaispalveluiden sosiaalityössä ja palveluohjauksessa vuoden 2024 aikana palvelutarpeen arvion tueksi. Pilotoinnin kautta saatujen positiivisten kokemusten myötä RAI-arviointien käyttöä palvelutarpeen arvion tukena laajennetaan vuodesta 2025 alkaen.

Toimivalta

Hallintosääntö § 18

Mikäli vammaispalvelulain voimaantulo lykkääntyisi, pysyy voimassa olevat myöntämisen perusteet.

Esittelijä

Vastuualuejohtaja, strateginen johtaminen ja järjestäminen Pihl Anu

Päätösehdotus

Työikäisten ja ikääntyneiden lautakunta
1) merkitsee asian tiedoksi.

2) esittää aluehallitukselle hyväksyttäväksi liitteen mukaisen ehdotuksen myöntämisperusteiksi.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Aluehallitus 17.12.2024 § 326
2373/05.00.00/2024

Selostus asiasta Palvelujen myöntämisen perusteet on lisäksi käsitelty vammaisneuvostossa 17.10.2024 § 48, palveluntuottajien vaikuttamistoimielimessä 21.10.2024 § 37, vanhusneuvostossa 22.10.2024 § 56 ja lasten, nuorten ja perheiden lautakunnassa 23.10.2024 § 75-87.

Toimielinten päätökset ovat oheisaineistona. Vammaispalvelulain (675/2023) soveltamisohje sekä erityishuollon myöntämisen perusteisiin ei annettu evästyksiä eikä liitteenä olevaan myöntämisperusteisiin ole näin ollen tehty muutoksia toimielinten käsittelyjen perusteella.

Palveluntuottajien vaikuttamistoimielin on todennut yleisenä evästyksenään, että muutokset tulee käydä läpi palveluntuottajien kanssa. Palveluista vastaavien asiantuntijoiden vastaus evästykseseen on, että muutokset käydään aina läpi päätöksenteon jälkeen palveluntuottajien kanssa yhteisessä tapaamisessa.

Toimivalta

Hallintosääntö 17 § Aluehallituksen tehtävät ja toimivalta

Esittelijä Hyvinvointialuejohtaja Tollet Jan

Päätösehdotus Aluehallitus päättää hyväksyä vammaispalvelulain (675/2023) soveltamisohje sekä erityishuollon myöntämisen perusteet liitteen mukaisesti 1.1.2025 alkaen.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.